Cursuri universitare

NADIA-CERASELA ANIȚEI
ROXANA ELENA LAZĂR

Instituții financiare internaționale şi instituții financiare ale Uniunii Europene

NADIA-CERASELA ANIȚEI
ROXANA ELENA LAZĂR

Instituții financiare internaționale și instituții financiare ale Uniunii Europene

– Ediţie revăzută şi adăugită –

Universul Juridic
Bucureşti
- 2026 -

Capitolul I
SISTEMUL MONETAR INTERNAŢIONAL

§1.1. Noţiuni introductive despre sistemul monetar internaţional

1.1.1. Noţiunea şi apariţia sistemului monetar internaţional

Emisiunea monetară este unul dintre atributele suveranităţii statelor. Existenţa naţiunilor suverane şi deschiderea lor către exterior pune problema conversiunilor unităţilor monetare între diferite ţări, ca urmare a tranzacţiilor comerciale sau financiare între agenţii economici rezidenţi sau nerezidenţi. Sistemul monetar internaţional poate fi definit ca ansamblul regulilor care permit asigurarea acestor tranzacţii, determinând compatibilitatea sistemelor monetare internaţionale.

Existenţa unui sistem monetar internaţional nu are sens doar în raport cu nevoia de a asigura buna funcţionare a comerţului internaţional. Dacă toate ţările ar avea aceeaşi monedă, problema determinării cursului de schimb, adică operaţiunea care permite convertirea unei monede în alta, nu s-ar pune. Dar, datorită faptului că pe lângă moneda naţională există şi monedele străine (denumite devize), se simte nevoia unui sistem monetar internaţional.

Sistemul monetar internaţional se bazează pe reguli care provin în mod direct din practicile comerciale impuse de către state. Aceste reguli trebuie să definească:

– *un regim de schimb* constând în principii care asigură convertibilitatea între monede;

– *aprovizionarea cu bani lichizi* în cantitate suficientă pentru a face faţă progresului comerţului internaţional;

– *un sistem de rezerve* care conferă diferitelor naţiuni participante la schimb mijloacele de plată ce le permit surmontarea dezechilibrelor temporare între cantităţile de devize intrate şi ieşite din ţară;

– *mecanisme de ajustare* în caz de dezechilibrare ale balanţei de plăţi curente (schimburi de mărfuri şi servicii) conservate pe termen mediu sau lung.

Un sistem monetar internaţional trebuie să asigure convertibilitatea monedelor, şi anume posibilitatea de a schimba moneda naţională contra aurului sau devizelor. Există reguli de conversiune admise de toate statele, modul de convertibilitate depinzând cu stricteţe de regimul de schimb ales. Convertibilitatea poate fi întreţinută şi în cadrul pieţei (convertibilitatea comercială, în schimburile flotante).

Instalarea unui control asupra tranzacţiilor de capital depinde de competenţa statelor; ea reflectă dorinţa acestora de deschidere (sau închidere) către exterior.

De la începutul Revoluţiei industriale, putem distinge patru perioade:

– secolul al XIX-lea asistă la instalarea şi apogeul etalonului aur a cărui funcţionare este grav perturbată de inflaţia cauzată de primul război mondial;

– reîntoarcerea la aur în perioada interbelică dă naştere la Gold Exchange Standard (etalonul de schimb – aur) a cărui prăbuşire este cauzată de depresiunea din anii ‘30;

– după al doilea război mondial, desființarea barierelor vamale pe planul comerțului este însoțită de o reconstrucție a sistemului monetar internațional pe baze noi: Gold Exchage Standard este centrat pe dolar;

– la începutul deceniului opt asistăm la prăbușirea acordurilor de schimburi fixe, care fuseseră semnate la Bretton Woods (datorită dezechilibrelor comerciale care făceau imposibilă menținerea parității în aur a dolarului). Aceasta reprezintă trecerea la schimburi flotante.

1.1.2. Aurul şi sistemele băneşti bazate pe aur

De-a lungul timpului, odată cu dezvoltarea economică şi intensificarea operațiunilor de import-export, s-a pus următoarea problemă: dacă banii naționali au un caracter intern, iar banii internaționali nu existau, cum se efectuau plățile în relațiile internaționale?

Un mijloc ar fi trocul care, deşi se mai practică şi astăzi într-o anumită formă sub denumirea modernă de compensații, este o modalitate de schimb rudimentară, nesatisfăcătoare pentru a actuala dezvoltare a schimburilor. Pentru evitarea inconvenientelor trocului s-a recurs într-un anumit moment al istoriei schimburilor internaționale la un tip superior de compensație, în care una dintre mărfurile schimbate să fie invariabil o anumită marfă, şi anume un metal prețios, aurul şi argintul. Alte progrese au fost realizate prin înlăturarea argintului şi utilizarea exclusivă a aurului, iar ulterior prin introducerea reprezentanților aurului, valutele sau devizele.

Adoptarea aurului ca instrument de plată în schimburile internaționale a făcut ca marfa importată dintr-o țară să fie schimbată pe o marfă standard, unanim recunoscută: aurul. Ca urmare, importatorul din țara A nu mai era obligat să se transforme în importator de mărfuri, procurându-şi o marfă care să fie convenabilă importatorului din țara B. Dacă prețul mărfii importate era, de exemplu, de 1000 unități monetare ale țării B, iar o unitate monetară B conținea 1 g de aur, importatorul din țara A achita datoria exportând 1 kg de aur. Aşadar, indiferent de marfă sau de țară, plata se putea face cu una şi aceeaşi marfă: aurul.

Aurul a devenit astfel un echivalent general al mărfurilor, un mijloc universal de plată, o marfă internațională prin intermediul căreia au fost lichidate datoriile contractate în străinătate. Utilizarea aurului ca mijloc de plată în schimburile internaționale a fost mult uşurată prin aşezarea etalonului aur la baza sistemelor băneşti naționale, deoarece conținutul de aur al fiecărei unități monetare naționale, stabilit prin lege, preciza cantitatea de metal monetizat (sau chiar nemonetizat) care trebuia expediată în străinătate pentru achitarea unei datorii.

Aurul a fost deci consacrat pe scară largă ca instrument de plată cu caracter internațional în cadrul sistemelor băneşti bazate pe etalonul aur. Aceste sisteme prevedeau:

– o unitate monetară națională definită legal printr-o cantitate de aur;

– o convertibilitate liberă şi nelimitată în aur a semnelor în circulație, la un preț fix, cel puțin pentru scopul plăților în străinătate;

– deținerea unei rezerve de aur de către autoritatea monetară a țării respective (în general, banca de emisiune);

– o liberă transferabilitate a fondurilor.